

Εξάρσεις κοινωνικού ρατσισμού

Τοποθέτηση του **Γιώργου Τσιάκαλου**,
καθηγητή Παιδαγωγικής και κοσμήτορα της Παιδαγωγικής Σχολής του Α.Π.Θ.,
στη συνέντευξη τύπου του Ελληνικού Κοινωνικού Φόρουμ
(Εργατικό Κέντρο Θεσσαλονίκης, 29 Οκτωβρίου 2003)

Η ιστορία επαναλαμβάνεται όλο και συχνότερα τον τελευταίο καιρό: κάθε φορά που η πολιτεία επιτέλους δημιουργεί την απαραίτητη υποδομή για συμπολίτες μας που έχουν ανάγκη ειδικής περίθαλψης η «τοπική κοινωνία» αντιδρά βίαια. Τα επιχειρήματα είναι πάντοτε τα ίδια και συμπυκνώνονται στη φράση ότι ο συγκεκριμένος θεσμός αποτελεί, δήθεν, επιβάρυνση για την περιοχή.

Κανονικά θα έπρεπε να γίνεται αμέσως αντιληπτό το παράδοξο της αντίδρασης: πώς είναι δυνατόν οι θεσμοί σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής να αποτελούν κοινωνική επιβάρυνση; Όμως το παράδοξο έχει γίνει κανόνας. Γι αυτό πρέπει να σκεφτούμε σοβαρά για τις αιτίες και για την αντιμετώπισή του.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι πολλοί άνθρωποι αγνοούν τη σημασία τέτοιων θεσμών και τον τρόπο λειτουργίας τους. Από πού άλλωστε να τους γνωρίζουν; Από την ανύπαρκτη σχετική παράδοσή μας; Από τα ανύπαρκτα σχετικά προγράμματα των μέσων μαζικής ενημέρωσης;; Από την εκπαίδευση; Σε άλλες χώρες αυτή η γνώση συσσωρεύεται σιγά-σιγά με τη βοήθεια όλων των φορέων πληροφόρησης και διαμορφώνει την αντίληψη των κατοίκων. Σε εμάς, οι αντίστοιχοι φορείς με άλλα ασχολούνται.

Ας μην απορούμε, λοιπόν, για τις εξάρσεις κοινωνικού ρατσισμού. Είναι αποτέλεσμα ενός φόβου που πηγάζει από την άγνοια. Ενός φόβου ο οποίος επιπλέον συχνά ενισχύεται από την ανεύθυνη μικροπολιτική συμπεριφορά «τοπικών αρχόντων».

Πρέπει να δούμε κατάματα αυτή την πραγματικότητα και να ξεκινήσουμε αμέσως μια συστηματική εκστρατεία

- ✓ ενημέρωσης των καλοπροαίρετων πολιτών που φοβούνται επειδή δεν γνωρίζουν και
- ✓ αποκάλυψης των ανεύθυνων και ιδιοτελών πολιτικών που εκμεταλλεύονται την άγνοια και την μετουσιώνουν σε φόβο.

Είναι λιγότερο δύσκολο από όσο φανταζόμαστε. Δεν είναι π.χ. καθόλου δύσκολο να εξηγήσουμε γιατί από τη δημιουργία ενός ξενώνα για ψυχικά ασθενείς που βρίσκονται στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης δεν κινδυνεύουν τα παιδιά της γειτονιάς—αρκεί η ενημέρωση να γίνει έγκαιρα και να απευθύνεται σε όλους και όλες. Όταν αντίθετα η ενημέρωση απευθύνεται μόνο στους γείτονες του υπό ίδρυση θεσμού τότε υπερισχύει η δυσπιστία και τροφοδοτεί το φόβο και τις βίαιες αντιδράσεις.

Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι δεν αρκεί να εξαγριωνόμαστε με τις παράλογες αντιδράσεις. Καιρός είναι να ξεκινήσουμε μια εκστρατεία διάρκειας ώστε όλοι οι συμπολίτες μας να κατανοούν τις υποδομές κοινωνικής πολιτικής ως δείγμα πολιτισμού και ευημερίας μιας περιοχής. Μια απλή ματιά σε σχετικά προγράμματα ενημέρωσης άλλων ευρωπαϊκών χωρών αρκεί για να μας δώσει πολλά θετικά ερεθίσματα. Όσο πιο γρήγορα το κάνουμε τόσο καλλίτερα για ολόκληρη την κοινωνία. Η κύρια ευθύνη για αυτό το αποφασιστικό βήμα ανήκει στην Πολιτεία και στα ΜΜΕ

Το θέμα όμως αφορά τελικά και τη λειτουργία των δημοκρατικών μας θεσμών, όπως φάνηκε από τα πρόσφατα γεγονότα που υποσκάπτουν τις αυτονόητες αρχές λειτουργίας ενός δημοκρατικού σχολείου και γενικότερα μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Τόνισα συχνά τις τελευταίες ημέρες ότι ένα μέρος της ευθύνης ανήκει και σε εμάς, με την έννοια ότι δε φροντίσαμε να οργανώσουμε και να αναπτύξουμε τους απαραίτητους μηχανισμούς απαξίωσης, αντιμετώπισης και περιθωριοποίησης τέτοιων δραστηριοτήτων. Γι αυτό, ένας μικρός, αλλά όχι αμελητέος, αριθμός συμπολιτών μας εγκλωβίζεται σε αδιέξοδες στρατηγικές που έχουν προωθηθεί συστηματικά τα τελευταία χρόνια με όχημα τη λαϊκιστική ρητορεία ορισμένων αγυρτών αλλά, δυστυχώς, και ορισμένων επιφανών πολιτών. Πρέπει να εργαστούμε συστηματικά για να αντιμετωπίσουμε αυτό το φαινόμενο. Και πρέπει να το κάνουμε με απόλυτη σαφήνεια στην καταδίκη πράξεων που προσβάλλουν το δημοκρατικό πολιτισμό μας, αλλά με πολλή προσοχή στη χρήση απαξιωτικών χαρακτηρισμών όταν κρίνουμε ανθρώπους.